

23.11.2023

Organisaatio: Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
Vastaajan nimi: Hannele Louhelainen ja Hanna Tanskanen

Mitä T&K-rahoituksen monivuotisessa suunnitelmassa tulisi erityisesti huomioida?

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on keskeinen rooli TKI-toiminnassa.

Monivuotisessa suunnitelmassa tulee esittää näkymää ja tavoitetilaa siitä, miltä suomalainen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioympäristö näyttää tai mihin se on suuntaamassa vuonna 2030, kun saavutamme 4 %:n osuuden bruttokansantuotteesta. Myös aikataulu ja TKI-janan painotukset tulisi pyrkiä hahmottamaan riittävällä tarkkuudella.

Monivuotisen suunnitelman tulisi pystyä ottamaan kantaa myös osaajapulan ratkaisemiseen ja koulutustason nostamiseen. Osaajapulasta voi tulla koko TKI-kehityksen pullonkaula. Tällä hetkellä Suomessa on OECD-maiden suurin pula korkeakoulutetuista työntekijöistä. Parlamentaarisen TKI-työryhmän arvion mukaan vuosien 2024–2030 välillä tarvittaisiin vuosittain lisää jopa 9 000 TKI-osaajaa. Uusista TKI-osaajista noin 2 000:n tulisi olla tohtoreita, joista noin puolet työskentelisi yksityisellä ja puolet julkisella sektorilla. Esimerkiksi tuore Etlan ja Laboren kesäkuussa julkaistu VNTEAS-hankeselvitys nosti esiin merkittäväksi yritysten innovaatiotoiminnan esteeksi osaavan henkilökunnan puuttumisen. Se voi aiheuttaa yrityksen kasvun hidastumista, kilpailukyvyn heikkenemistä, sekä kapasiteetin alasajoa ilman osaajia. Muita vaikutuksia osaajapulasta olivat esimerkiksi kehityshankkeiden viivästyminen tai kansainvälistymisen hidastuminen.

Pidämme tärkeänä, että kehittämisen lähtökohtana oli ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys, joka ei toteudu pelkästään rahoituksen vivuttamisvaatimuksella. TKI-rahoituksesta osa tulee suunnata korkeakoulujen perusrahoitukseen hallitusohjelman kirjausten mukaisesti. Kaikki tki-rahoitus ei olla pelkästään haettavaa rahoitusta, vaan tulee löytää keinoja kohdentaa rahoitusta myös korkeakoulujen perusrahoitukseen.

Yliopistojen perustutkimusta on vahvistettava osana TKI-ketjua. Se luo pohjan soveltavalle tutkimukselle ja innovaatioille.

Business Finlandin rahoitusinstrumentin kehittämistä korkeakoulujen ja yritysyhteistyöhön on kiirehdittävä. Työ edellyttää joko uuden rahoitusmekanismin kehittämistä tai nykyisten instrumenttien kriteereiden muuttamista.

Tutkimustuloksien siirtymisessä on ammattikorkeakouluilla ensiarvoisen tärkeä ja ainutlaatuinen rooli. Niiden kyvykkyys toimia elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa on hyödynnettävä paremmin yhteiskunnassa. Ensiarvoista on tunnistaa, että

23.11.2023

korkeakoulujärjestelmässä ammattikorkeakouluille on määritelty alueellinen ja elinkeinoelämää kehittävä TK-rooli. Ammattikorkeakouluilta puuttuu lainmukaisen TKI-tehtävän hoitamiseen suunnattu perusrahoitus ja kansalliset rahoitusinstrumentit. Jotta ammattikorkeakoulujen TK-volyymia saadaan kasvatettua entisestään, on niiden pystyttävä osoittamaan vastinrahoitusta osallistuessaan yhteisrahoitteisiin hankkeisiin. Nyt omarahoituksen osuuden puute perusrahoituksessa muodostuu ongelmaksi amkien pyrkiessä toteuttamaan amk-lain määrittelemää tehtävää. Rahoituksen puute on myös johtanut koulutustehtävän ja TK-tehtävän räikeään ja haitalliseen vastakkainasetteluun.

Sekä yliopistoja että ammattikorkeakoulujen TK-toiminnan mahdollisuuksien vahvistamisen pitää olla kansallinen prioriteetti TK-rahoituksen kohdistamisessa. Ylipäätään olemme nyt TK-toiminnassa liiaksi kilpailuasetelmassa – organisaatiot kilpailevat toisiaan vastaan, kun suunnan pitäisi olla yhteistyön lisäämisessä. Ammattikorkeakoulujen, yliopistojen, tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien yhteistyötä on kyettävä lisäämään ja menemään kohti kansallista TKIO-maailmaa, missä osaamisvoimavaroja käytetään yhdessä ja toisia kunnioittaen Suomen eduksi. On tunnistettava ja tunnustettava eri toimijoiden roolit ja mahdollisuudet olla osana TKIO-kenttää (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä osaaminen).

Mitkä ovat T&K-suunnitelman keskeisimmät toimenpiteet osaamistason noston, TKI-toiminnan kunnianhimon tason lisäämisen sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyön vahvistamiseksi?

Osaajapulan ja koulutustason nostaminen tarkoittaa edellyttää lisäpaikkojen lisäksi koko koulutusresurssin vahvistamista. Tavoitteen vaatima opiskelupaikkojen lisäys on resursoitava täysimääräisesti korkeakoulutuksessa, jotta riittävä opettajien määrä ja koulutuksen laatu voidaan säilyttää. Opetus- ja kulttuuriministeriön arvioiden mukaan korkeakoulutettujen osuuden nosto edellyttäisi noin kolmen miljardin euron lisäyksiä korkeakoulujen perusrahoitukseen vuosina 2023–35. Tämä tarkoittaa korkeakoulujen perusrahoituksen korottamista noin 200 miljoonalla eurolla vuosittain.

Korkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä kehitetään parhaiten kohdistamalla TKI-rahoitusta yhteistyöhön. Business Finlandin osalta tarvitaan rahoituksen siirtämistä pois yritysten kehittämisrahoituksesta, ja suuntaamalla TKI-rahoitusta huomattavasti enemmän sekä ammattikorkeakoulujen ja yritysten että yliopistojen ja yritysten väliseen yhteistyöhön. Nyt tällä hetkellä meiltä puuttuvat aikaisemmin hyvinä yhteistyön stimulantteina toimineet SHOKit.

Työmarkkinoilla on jo mittavasti ylemmän ammattikorkeakoulutukinnon suorittaneita, jotka ovat kiinnittyneet siihen TKI-toiminnan pintaa, jota nyt kovasti toivotaan koulutettavan lisää. Yrityselämä tarvitsee myös työelämäläheisiä tohtorikoulutettuja. Vähälle huomiolle jää myös se tosiasia, että ammattikorkeakouluilla on koulutusta ja osaamista sellaisilla aloilla, joissa yliopistoille ei ole lainkaan tai on hyvin vähän

23.11.2023

tutkimus- tai koulutustoimintaa, kuten kuntoutuksen tai ammattikasvatuksen aihepiireissä. Lähtökohtana pitää olla, että tutkimusta on voitava tehdä siellä missä alan korkeakoulutusta on.

Euroopassa professional doctorate -tutkintokoulutuksen ohjurina toimii elinkeinoelämä, joka on lähtenyt siitä, että niiden kehittämis- ja työvoimatarpeisiin juuri ammattikorkeakoulut pystyvät vastaamaan parhaiten toimiessaan lähellä yrityksiä sekä julkista sektoria. Kansallisesti on huolestuttavaa, miten vähälle huomiolle TK-toiminnan vahvistamiseen tähtäävissä teoissa ammattikorkeakoulujen potentiaalinen tunnistaminen jää.

Missä aikajärjestyksessä T&K-rahoituksen lisäyksiä tulisi mielestäsi kohdentaa?

Ensimmäisenä näemme, että fokus tulisi laittaa osaamistason vahvistamiseen, jottei TKI-toiminta jää alkutekijöihin osaajien puuttuessa. Korkeakouluilla on ollut pitkään perusrahoituksen osalta laskeva suunta suhteessa opiskelijamääriin ja BKT:n kehitykseen. On perusteltua, että kummankin korkeakoulun perusrahoitusten osuuksia kasvatetaan. Korkeakoulut tarvitsevat ulkoisen rahoituksen lisääntymiseksi oma-rahituksen kasvattamista.

Perusrahoitus tukee koulutusta ja osaamisen vahvistamista eli koko TKI-ympäristöä. Tutkimuksen tuottavuus paranee, kun investoidaan tasapainoisesti koko koulutus- ja tutkimusjärjestelmään ja huolehditaan samanaikaisesti riittävästä osaamis- ja osaajatarpeista. Oleellista on varmistaa osaajien riittävyys sekä perus- että tohtorikoulutuksessa.

Pidämme tärkeänä, että osaamiskeskittymien luomiseen panostetaan.

Kohdentamisessa on tehtävä ennakkovaikutusten arviointeja. Suunnitelmaa ja painotuksia on tarkistettava systemaattisesti esimerkiksi kahden vuoden välein.

Puuttuuko ensimmäisestä, parlamentaarisen TKI-työryhmän laatimasta T&K-rahoituksen pitkäjänteisestä suunnitelmasta tai hallitusohjelman kirjauksista mielestäsi jotain olennaista?

Hallitusohjelman kirjaukset eivät ole ainakaan alkuvaiheessa toteutuneet riittävällä tavalla. Hallitusohjelmassa on maininta, että erityisesti alkuvaiheessa rahoituksella varmistetaan TKI-osaajien kouluttaminen ja huolehditaan korkeakoulujen perusrahoituksesta. Korkeakoulujen perusrahoitusta ei ole pystytty vahvistamaan hallituksen ensimmäisessä budjettiriihessä. Aloituspaikkoihin kohdennettu rahoitus ei riitä kattamaan esimerkiksi ammattikorkeakouluilta tehtyjä leikkauksia.

Hallitusohjelma pitää sisällään kirjauksen suunnitelman laatimisesta toimenpiteiksi, joilla edetään kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten

23.11.2023

määrä OECD:n kärkimaiden tasolle. Näemme, että on tarpeellista laatia pikaisesti pitkän aikavälin suunnitelma, kuinka korkeakoulutettujen määrä nostetaan 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä ja sisällyttää suunnitelmaan riittävä rahoituksen vahvistaminen koulutusmäärän nostamiseksi.

Mitä politiikkatoimia tarvitaan?

Koulutustason vahvistaminen ja korkeakoulujen perusrahoituksen nostaminen pohjoismaiselle tasolle.

Korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön vahvistaminen Business Finlandin rahoituksen uudelleen kohdentamisella tai uusilla instrumenteilla.

Perustutkimuksen [ja soveltavan tutkimuksen](#) vahvistaminen

Tutkimustoiminnan vahvistaminen perusrahoitusta ja Suomen Akatemian myöntövaltuuksia lisäämällä

Osaamiskeskittymien rakentuminen ja toiminnan vahvistaminen alueellisesti ja alueiden välillä.

Lisääntyvää eri ministeriöiden välistä yhteistyötä TKI-toiminnan vahvistamiseksi.

Millaista vaikutusta tulisi saada aikaan?

Tavoitteena tulee olla, että meillä on laajasti osaajia ja osaamistaso on noussut. Suomessa tehdään korkeatasoista tiedettä ja meillä syntyy uusia uudistavia, radikaaleja ja disruptiivisia innovaatioita. Suomi houkuttelee kansainvälisiä osaajia ja yrityksiä, ja meillä on syntynyt uusia yrityksiä ja yritysperusta on uudistumassa. Ekosysteemit toimivat tutkimuksen ja innovaatioiden kotipesinä, joissa luodaan uutta hyvinvointia. [Yrityksissä ja julkisella sektorilla työskentelevien mahdollisuudet edetä tehtävissään kouluttautumalla työelämäläheisemmissä jatkokoulutuksissa lisääntyvät.](#)

Vaikutusten tulee olla kestäviä – ei vaan taloudellisesti vaan myös sosiaalisesti ja ekologisesti.

Luovan talouden kasvu ja toimijoiden yhteistyö on yhä keskeisemmässä asemassa maakuntien hyvinvoinnin ja kilpailukyvyyn tekijänä. TK-investointien tuottavuusvaikutusten takana on myös se, miten hyvin pystymme kytkemään TK-toiminnan aineettomiin investointeihin. Kulttuurialan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa tuottaa uutta tietoa, uusia ratkaisuja ja osaamista sekä kaupallistettavia tuotteita ja palveluita tulevaisuuskestävästi.